

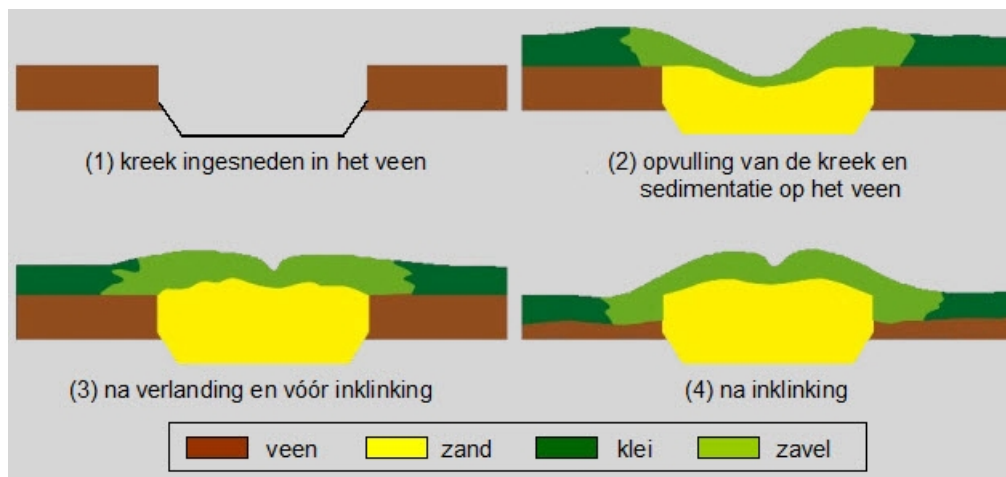
ZEEKLEILANDSCHAP

Het zeekleilandschap begint achter de duinen en de zeedijken en loopt tientallen kilometers landinwaarts. Dit landschap kan worden onderverdeeld in het zuidwestelijke zeekleigebied (Zeeland en Zuid-Holland), het centrale zeekleigebied (Noord-Holland en de IJsselmeerpolders) en het noordelijke zeekleigebied (Friesland en Groningen).

ZUIDWESTELIJKE ZEEKLEILANDSCHAP

Het zuidwestelijke zeekleigebied omvat twee landschapstypen: oudere zeekleipolders (oudland) en recente zeekleipolders (nieuwland).

- Het **oudland** bestaat uit een afwisseling van hogere kreekruggen en lagere poelgronden. Overstromingen hebben een fundamentele rol gespeeld bij de vorming van het oudland in Zuidwest-Nederland. Tijdens vloed zocht het zeewater zijn weg over het land via kronkelende getijdenkreeken en prielen. Bij vloed nam het water sedimentdeeltjes mee, die bij eb achterbleven op het land. Op de bodem van de kreekgeulen zelf bezonken de zwaardere zandkorrels. Waar het zeewater uitvloeide over grotere oppervlakken (platen) en de stroomsnelheid dus afnam, bezonken de lichtere kleideeltjes. Door ontwatering is er omkering van het reliëf opgetreden (reliëfinversie). De zandige kreekopvullingen klinken niet in en vormen nu **kreekruggen** in het landschap. De vroeger hoger gelegen platen met een laag zware klei op veen klinken wel in en vormen nu laaggelegen komvormige **poelgronden**. De nederzettingen lagen vooral op de iets hoger gelegen kreekruggen. Er werden woonheuvels opgeworpen om bij eventuele overstroming droge voeten te houden. Rond de dorpen in de oudere zeekleipolders is er veelal een onregelmatige blokvormige verkaveling. Het onregelmatige karakter van het cultuurlandschap wordt geaccentueerd door het wegenpatroon: de wegen zijn erg bochtig. Door de hogere ligging en de zandiger bodem werd het water beter afgevoerd en kon er op de kreekruggen akkerbouw worden bedreven. De lager gelegen poelgronden werden gebruikt als grasland, waarop vee geweid kon worden.

ONTSTAAN VAN EEN KREEKRUG

- Het **nieuwland** bestaat uit opwassen en aanwassen. Wanneer een zandplaat te midden van stromend water voldoende hoog was opgeslibd en bedijkt werd, sprak men van een **opwas**. Wanneer tegen bestaand en bedijkt land een strook grond droogviel die werd bedijkt, dan was sprake van een **aanwas**. Het landschap in het nieuwland is vaak regelmatiger dan in het oudland. In tegenstelling tot de bochtige wegen in het oudland zijn de wegen die het nieuwland ontsluiten veelal kaarsrecht. De verkaveling sluit aan bij het wegenplan en er is meestal een regelmatige blokvormige verkaveling. Op de zeekleigronden vindt doorgaans grootschalige akkerbouw plaats. Zeeklei is namelijk voedselrijk, houdt lang water vast en levert grote opbrengsten per hectare.

CENTRALE ZEEKLEILANDSCHAP

Het **centrale zeeleigebied** bestaat uit West-Friesland en droogmakerijen.

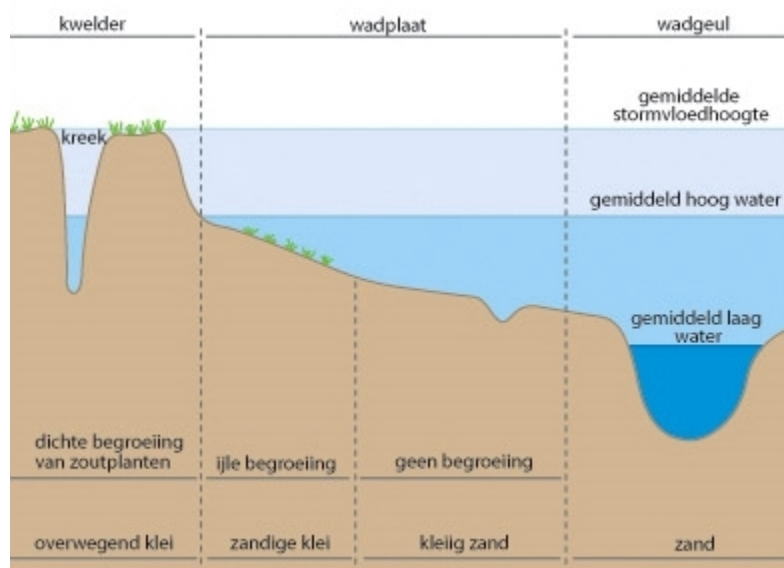
- West-Friesland is **ouder land** met een afwisseling van hoger gelegen kreekruggen en lager gelegen kommen.
- De droogmakerijen zijn **nieuwer land**. De oude droogmakerijen zijn drooggemaakte en ingepolderde meren, o.a. de Beemster (1612), de Purmer (1622), de Wormer (1626), de Heerhugowaard (1630), de Schermer (1635) en de Haarlemmermeer (1852). De jonge droogmakerijen zijn drooggemaakte en ingepolderde delen van de voormalige Zuiderzee: de Wieringermeer (1930), de Noordoostpolder (1942), Oostelijk Flevoland (1957) en Zuidelijk Flevoland (1968).

NOORDELIJKE ZEEKLEILANDSCHAP

Het **noordelijke zeeleigebied** omvat twee landschapstypen: oudere zeeleipolders en recente zeeleipolders.

- De **oudere zeeleipolders** bestaan uit een afwisseling van **kwelderwallen** (parallel aan de kust gevormde ruggen) en **kwelderbekkens** (relatief lage zones tussen de kwelderwallen). De bewoning is van oudsher geconcentreerd op de hogere kwelderwallen. Er zijn op grote schaal vluchtheuvels opgeworpen om bij hoog water droge voeten te houden: terpen in Friesland en wierden in Groningen. Deze vluchtheuvels veranderden vaak in woonheuvels, waarop soms complete dorpen werden gebouwd.
- De **recente zeeleipolders** liggen langs de Waddenkust. Tot dit landschap behoren de inpolderingen van de Middellzee, Lauwerszee, Dollard en de **landaanwinning** langs de kust. Doordat buitendijkse kwelders steeds verder opslibden, werden deze in de loop van de tijd ook ingepolderd. Boeren mochten de aan hun land grenzende kweldergronden in cultuur brengen en aan hun grondbezit toevoegen ('recht van opstrek'), waardoor een langgerekte strokenverkaveling ontstond.

Vandaag de dag kan je aan de Waddenkust nog zien hoe zeeleij wordt gevormd. Buitendijks vind je daar de **kwelders**. Dat zijn hoge, tot boven de vloedlijn opgeslibde kleibanken, die begroeid zijn met zoutminnende planten en die alleen bij zware storm en/of springvloed volledig overstroomd. In de vaak korte periodes dat kwelders onder water staan, vindt opslibbing plaats. Eigenlijk wordt het woord kwelder alleen in het noorden gebruikt, in het zuidwestelijk zeeleigebied heten deze stukken land schorren of gorzen.

DWARSDOORSNEDE WADDENGEBIED

Bron: <http://www.deltawerken.com/Het-noordelijke-zeeleigebied/255.html>